

Asunto ensin Verkostokehittäjien opintomatkaraportti 2022:

Paljon palvelua tarvitsevien asuttamista ja sosiaalista integraatiota Oslossa

Teksti: Mia Saarela ja Juha Soivio (Y-Säätiö). Kuvat: Eeva Tammissalo ja Mia Saarela (Y-Säätiö)

Asunto ensin Verkostokehittäjien opintomatka toukokuussa 2022 suuntautui Osloon. Norjassa on onnistuneesti vähennetty asunnottomien määrää ja käynnistetty uusi kansallinen strategia asunnottomuuden poistamiseksi. Näistä syistä Norja oli suomalaisittain erittäin mielenkiintoinen vierailukohde -mitä voisimme norjalaisilta oppia? Oppiin lähti seitsemäntoista suomalaisen asunnottomuustyön keskeistä tekijää järjestöistä, palvelutuotannosta ja julkishallinnosta.

Husbandenin Liv Halsethin ja Tina Karlsonin opastamana tutustuimme niin asunnottomuustyön kansalliseen strategiaan kuin asunnottomuustyöhön käytännössä Osloon eri kaupunginosissa. Kaikki oslolaiset toimijat painottivat asuinalueiden integraation ja osallisuuden tärkeyttä. Myös paljon palvelua tarvitsevien kohdalla asuinalueille ja yhteisöihin kiinnittyminen, asukkaiden kokonaisvaltainen hyvinvointi ja osallisuuden kokemus olivat usein esille nousevia teemoja, joiden eteen tehdään aktiivisesti töitä. Mielenkiintoista oli myös tapa, jolla asunnottomuustyö on kansallisessa strategiassa rakennettu kiinteästi sosiaali- ja terveyssektoreiden yhteistyön ja vahvemman integraation varaan paikallisesti ja kansallisesti. Etenkin paljon palveluita tarvitsevien kohdalla yhteistyön tiivistäminen vaikutti järkevältä ratkaisulta.

Opintomatkaa edelsi yhteinen etäkokous, jossa tutustuimme toisiimme, Husbandenin toimintaan sekä Norjan kansalliseen asunnottomuusstrategiaan. Vastavuoroisesti norjalaiset emäntämme saivat tutustua ARAn ja Helsingin kaupungin Asumisen tuen toimintaan. Kahden vierailupäivän aikana tutustuimme kahdeksaan eri kohteeseen, joista matkaraporttiin on kerätty keskeisimmät asiat.

Pääkaupunki Oslo

Meren ja metsien ympäröimä Norjan pääkaupunki Oslo on yksi Euroopan vauraimmista ja nopeimmin kasvavista kaupungeista ja jonka tavoitteena on vihreäksi pääkaupungiksi ja hiilineutraaliksi vuoteen 2030 mennessä. Oslolaiset itse luonnehtivat kaupunkiaan helposti lähestyttäväksi, eläväiseksi paikaksi, jonka 15:sta eri kaupunginosalla on jokaisella selkeä oma identiteettinsä.

Oslo. Asukasluku 700 00, mutta Suur-Oslon alueella elää yli 1,2 miljoonaa ihmistä. Asunnottomia on Norjan kaikissa kunnissa, mutta erityisesti suurimmat kaupungit kamppailevat ongelman kanssa. Norjan 356 kunnasta vain 19:sta on yli kaksikymmentä asunnotonta.

Asunnottomuus Norjassa

Norjan 5,4 miljoonaa asukkaasta eli asunnottomana vuonna 2020 (viikko 48) 3 325. Tilastollisesti tyypillinen asunnon on pitkään ollut Norjassa syntynyt 30-vuotias yksinelävä päihteitä käyttävä mies, joka on elänyt pitkään ilman asuntoa ystävien luona tai hätämajoituksessa yöpyen. Tämä tilastollinen kuva on vähitellen muuttumassa, kun maahanmuuttajien osuus on noussut 33% (vuonna 2016 se oli 10%). Naisia on asunnottomista 29% (956). Nuoria (alle 25 v) asunnottomia on eurooppalaisittain vähän, 16%. Alle 35 -vuotiaiden asunnottomien määrä on ollut laskussa mutta yli 55-vuotiaiden kohdalla on havaittavissa lievää nousua. Neljännes kaikista asunnottomista on akuutisti asunnottomia eli he ovat menettäneet asuntonsa esim. avioeron tai väkivallan vuoksi. Tilastojen mukaan asunnottomista 24% kärsii mielenterveys- ja/tai päihdesairauksista.

Asunnottomista (3325)

30 % asuu tilapäismajoituksessa,
30 % ystävien, tuttavien tai sukulaisten luona,
18%:lla ei ole asuntoa kuntoutusjakson tai vankilan jälkeen,
4% yöpyy hätämajoituksessa ja 2% ei ole yösiijaa.

Asunnottomien määrä on onnistuttu puolittamaan vuoden 2012 lukemista. Tämä on ollut mahdollista nimenomaan pitkäaikaisen kansallisen strategian ansiosta. Strategiassa on huomioitu niin asunnot, tukipalvelut kuin asiantuntemuksen kehittäminenkin ja erityisesti on keskitytty asuntomarkkinoilla huonoimmassa asemassa oleviin ihmisiin, nuoriin ja lapsiperheisiin sekä mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsiviin ihmisiin.

Asunnottomuutta tilastoitiin Norjassa ensimmäisen kerran 1996. Sen jälkeen tilastointi on tehty seitsemän kertaa läpileikkauksena viikosta 48.

Norjan asunnottomuusohjelmat

Ensimmäisen tilastoinnin jälkeen on asunnottomuustyötä vuodesta 1999 ohjannut viisi kansallista strategista ohjelmaa eri painotuksen. Yhteisenä lähestymistapana on kaikissa ohjelmissa ollut nk. housing-led -ajattelu eli asunto on nähty ensisijaisena tukimuotona. Nykyisen, ”Jokainen tarvitsee kodin” (2021-2024), ohjelman tavoitteena on auttaa haavoittuvassa asemassa olevia saamaan asianmukaisen ja turvallisen kodin. Asunnottomuuden poistaminen on yksi osatavoite.

Kansallisen strategian keskeiset toimenpiteet:

- vahvistaa päihteiden ongelmakäyttäjien ja mielenterveysongelmaisten asumis- ja tukipalveluita,
- asunnottomuustilastoinnin kehittäminen,
- lainoittaa yksityisten vuokranantajien kehittämistyölle,
- mahdollistaa siirtyminen vuokra-asumisesta omistusasumiseen myöntämällä startup -lainoja,
- tukea kuntia taloudellisesti uusien asumisratkaisujen löytämiseksi,
- uusi innovaatio-ohjelma asiakaslähtöisten asumis- ja tukimallien kehittämiseksi päihteitä käyttäville ja mielenterveysongelmista kärsiville.

Kansallisen asuntopolitiikan tavoite, kenenkään ei tulisi olla asunnoton, on selkeä. Ohjelma jättää kunnille paljon liikkumavaraa strategian implementoinnissa, eikä tiettyä menetelmää asunnottomuuden hoitoon ei edellytetä. Suurin osa kunnista noudattaa asunto ensin -periaatetta. Paikalliset variaatiot voivat olla merkittäviäkin, mutta ideana on, että kunnilla on käytettävissään tarvittavat tiedot ja instrumentit asunnottomuuden poistamiseksi. Liikkumavaraa strategian implementoinnissa pidetään olennaisena johtuen eroista kuntien koossa ja asunnottomien määrässä.

Eriyistä huomiota uudessa ohjelmassa on kiinnitetty yhteistyöhön paikallisesti ja hallinnon eri tasoilla kunnista ministeriöön. Vastuu asunnottomista ja asunnottomuustyöstä on sosiaali- ja terveyssektorilla ja sitä on jaettu monen sektorin (sosiaalityö (mukaan lukein asuminen), lastensuojelu, rikosseuraamusjärjestelmä ja terveystalot) kesken. Esimerkkinä siitä, kuinka asunnottomuustyön sisällytetään muiden sektoreiden toimintaan, on Päihdeohjelmaan (Escalation plan for the substance abuse field) varattu 500 milj. uusien kotien rakentamiseen.

Vastuun jakautuessa useamman sektorin välillä korostuu yhteistyön merkitys. Ohjelmassa tämä näkyy siten, ettei kohderyhmä rajaudu vain asunnottomiin, vaan ilmiötä tarkastellaan pitkällä aikavälillä myös ennaltaehkäisyn näkökulmasta. Yhteistyön painotus kuuluu myös ajatuksessa siitä, että on jopa helpompi kohdentaa tukitoimia pitkäaikaisasunnottomille kuin muille, koska he ovat yleensä jo yhteydessä useampaan auttavaan tahoon.

Husbandenilla on strategian toteuttamisessa keskeinen rooli. Se tarjoaa kunnille rahoitusinstrumentteja vuokratukina, tukina uusien asumismuotojen kokeiluun sekä investointiavustuksina hankintoihin ja asuntojen muutoskorjauksiin. Taloudellisen tuen ohella Husbanden koordinoi 24 kunnan kansallista asunnottomuustyön verkostoa sekä paikallisia verkostoja. Myös tiedon ja asiantuntemuksen keruu sekä työn kehittäminen ovat Husbandenin vastuulla.

PRIOS

Projektipäällikkö Synnöve Seljeflot esitteli Oslon päihdepalveluiden kehittämisohjelman PRIOSin (2020-2024), jonka tavoitteena on yhteistyössä eri alueiden, organisaatioiden ja vapaaehtoistojen kanssa parantaa päihteitä käyttävien elämänlaatua ja auttaa merkityksellisen elämän rakentamisessa asumisen. Käytännössä PRIOSissa alueen asunto- ja palvelutarjontaa suunnataan niille, joilla on haasteita päihteiden käytön kanssa. Palveluiden kehittämisessä painotetaan kokonaisvaltaisuutta ja työ, toiminnallisuus sekä sosiaalinen osallisuus ovat menetelminä vahvasti mukana.

PRIOS on esimerkki siitä, kuinka asunnottomuustyö Norjassa nivoutuu eri sektoreiden toimintoihin. Kaupungin tasolla toimintaa ohjaa Sosiaali- ja hyvinvointipalveluiden yksikkö. Heidän keskeinen työkalunsa on tutkimuksen ja selvitystyön pohjalta luotu nk. matrix, jossa paljon palvelua tarvitsevat ROP-asiakkaat on luokiteltu 7 ryhmään toimintakyvyn perusteella. Toimintakyvyn perusteella on määritelty myös sopiva asumismuoto ja tarvittavan tuen intensiteetti. Kevyemmän tuen avulla selviytyvät voidaan asuttaa pieniin taloihin tai normaaliin asuntokantaan. Vaativammassa ryhmässä ei suositella yli 15 hengen yksiköitä ja kaikkein haastavimmissa ryhmässä asuminen toteutuu järjestöpohjaisten toimijoiden ostopalveluina. Matrixin avulla eri kaupunginosta arvioivat tarpeensa, tekevät suunnitelmansa palveluiden integraatiosta ja toteuttavat sen yhteistyössä PRIOSin ohjausryhmän kanssa.

Ajatus yhteisen kielen ja ymmärryksen luomisesta haastavimpien ja kaksoisdiagnoosin saaneiden asuttamiseen on kunnianhimoinen. Matrixin toivotaan helpottavan asukkaiden joustavaa asuttamista eri asumisvaihtoehtoihin yksilöllisen tarpeen mukaan. Implementointi on vielä alkuvaiheessa ja matkan varrella on vielä useita käytännön kysymyksiä ratkaistavaksi. Kuka esim. käytännössä ratkaisee siirrosta kevyempään tai tuetumpaan asumismuotoon? Minkälaisen ajanjakson perusteella tämä arvioi tehdään

tilanteen huonontuessa? Se minkälaisia ratkaisuja kaikkein haastavimmille asiakkaille/eniten palveluita tarvitseville kyetään tarjoamaan, jäi vierailijoille hieman avoimeksi.

Frogner – koti ja sydän, laitoksesta omaan kotiin kokonaisvaltaisen tuen turvin

Raitiovaunumatkan päässä kaupungin ytimestä sijaitsee vauras Frognerin kaupunginosa, jossa vierailimme House room heart room -projektin kiinteistössä. Projektin taustalla on tavoite vähentää päihde- ja mielenterveysasiakkaiden laitospaikkoja 1200:stä (vuonna 2021) 475:een vuoteen 2030 mennessä. Frognerin alueelle myönnettiin rahoitus tukemaan laitoksesta kotiutuvien asumista kunnan asuntoihin alueella. Syntyi House room heart room -projekti, jonka tavoitteena on kehittää käytäntöjä onnistuneen kotiutumisen ja asumisen tueksi.

Keskeinen lähtökohta oli havainto ilman tukea muuttaneiden heikosta kiinnittymisestä uusiin koteihin ja yhteisöihin. Samaan aikaan yksinäisyyden tunne ja mielekkään toiminnan puute heikensivät asukkaiden hyvinvointia. Asukkaan vähäiset vaikutusmahdollisuudet asuinpaikansa valintaan koettiin myös elämän mielekkyyttä heikentäväksi asiaksi. Vastatoimina

yksinäisyydelle ja elämän merkityksettömyydelle huomio kiinnitetään oikean asumismuodon löytämiselle, järjestämällä yhteistä, merkityksellistä toimintaa ja vahvistamalla osallisuuden tunnetta. Menetelmät ovat tutunoloisia ja olleet tavalla tai toisella jo aiemminkin käytössä, mutta projektissa painotetaan niiden järjestelmällisemmän hyödyntämisen merkitystä asumisen onnistumisen ja kuuluvuuden tunteen kannalta. On tärkeitä turvata asukkaan omien intressien toteutuminen koko asuttamisprosessin ajan sekä tarjota turvalliset ja pitkäaikaiset elinolosuhteet yksilöllisesti räätälöidyn tuen avulla.

Projektin alkuvaiheen innostuksen kuuli ja tunsu työntekijöiden puheissa ja varmasti täällä kehitettävät mallit kotiutumiseen ja kokonaisvaltaiseen asukkaan tukemiseen ovat arvokkaita jatkossa. Suomalaisittain yhteisön luominen samassa kiinteistössä asuville kuulosti tutulta, mutta ehkä tuon yhteisön luomisen järjestelmällisyydestä voisimme vielä oppia.

Alna: Yksinäisyydestä kohti täyttä arkea

Tiistaipäivä alkoi mielenkiintoisella vierailulla Alnan kaupunginosaan, jossa saimme kuulla Oslon kotiin

vietävästä tuesta, yksinäisyyden helpottamisesta, päihteiden käyttäjille suunnatusta päiväkeskuksesta sekä Oslon tavoitteesta saada asukkaitaan asuttumaan ja kotiutumaan alueilleen. Alnassa asuu 50 000 asukasta, joista 33% kuuluu etnisiin vähemmistöryhmiin. Alnan ylpeyden aihe oli tuliterä ja tyylikäs palvelukeskus ”Sydän”, jonne on koottu kaikkien ryhmien sosiaalipalvelut yhteen ja helposti saavutettaviksi.

”Sydämen” lisäksi Alnassa on kolme päiväkeskusta, joista tutustuimme yhteen, pääasiassa päihteitä käyttäville ja päihteidenkäytöstä toipuville Alnalaisille suunnattuun matalan kynnyksen kohtaamispaikkaan ”Avaruus”. Tärkeimmät työvälineet ovat ihmissuhteisiin panostaminen, pitkien, luottamuksellisten suhteiden luominen ja osallistaminen.

”Avaruus” on osa Oslossa 2020 käynnistettyä päihdehoidon strategista suunnitelmaa. Kohtaamispaikan tavoitteena on vähentää ja ennaltaehkäistä päihteiden käyttäjien ja mielenterveysongelmista kärsivien yksinäisyyttä sekä tehdä palveluista helpommin saavutettavia. ”Avaruudesta” tehdään kotikäyntejä, joiden lisäksi päiväkeskus on avoinna kaksi kertaa viikossa neljä tuntia kerrallaan. Kävijälle tarjolla on ohjausta, digitukea ja mahdollisuus käyttää tietokonetta, suihku ja pesukone sekä huonekalujen ja vaatteiden kierrätystä. Myös käyttövälineiden vaihto kuuluu palveluihin. Kerran viikossa on mahdollista tavata sairaanhoitajaa ja Kaupunkilähetyksen lääkäriä kerran kuussa.

Perusasetelmaan, kotikäynnit ja päiväkeskus, toi mielenkiintoista syvyyttä työntekijöiden kuvaukset yksinäisyydestä ja asuinalueen merkityksestä ihmisille. Kotikäynnit ovat tärkeitä, koska kodissa julkisesti ylläpidetyt fasadit purkautuvat ja haasteista, esim. vaikeasti tunnistettavasta ja puheeksi otettavasta yksinäisyydestä on mahdollista puhua avoimemmin. Ihminen saattaa esimerkiksi sanoa ”käyvän töissä”, vaikka tosiasiallisesti matkustaa keskustaan tai ostoskeskukseen toivoen tapaavansa jonkun toisen ihmisen. Yksinäisyydestä on vaikea puhua, eikä sitä mielletä osaksi omaa identiteettiä. Niinpä voi olla turvallisempaa pysyä kotona, niin ettei kukaan huomaa sitä. Erityisesti muuttovaihe on otollinen hetki yksinäisyyden puheeksi otolle.

”Avaruuden” työntekijöiden työssä alueellinen painotus on vahvasti läsnä. Yksinäisyyden lievittäminen ja integraatio lähtevät liikkeelle ajatuksesta asuinalueeseen liittymisestä tai kytkeytymisestä. Kysymykset: ”miten voin itse myötävaikuttaa tai osallistua asuinalueeni elämään ja mistä asioista voin olla alueellani ylpeä?” antavat sysäyksen osallisuuden vahvistamiselle. Kaikilla alueilla on maineensa, myös Alnalla, johon kaikki eivät välttämättä halua identifioitua. Avaruuden työntekijät pyrkivät vahvistamaan alueeseen liittyviä myönteisiä asioita. Koko alueen sosiaalista pääomaa ja yhteisöllisyyttä pyritään vahvistamaan toimimalla aktiivisesti yhdessä alueen yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Usein esim. asumisyhdistysten kaltaiset toimijat ja ympärillä asuvat ihmiset näkevät olemassa olevat tarpeet ja haasteet. Työntekijät kuvasivat osallistumista mahdollistavia yhdistyksiä ja toimintoja ekosysteemiksi ja ”Avaruuden” tarjoamia tukipalveluita alustaksi, joka auttaa pääsemään osaksi tuota ekosysteemiä.

”Avaruudessa” ruoan valmistaminen yhdessä toimi jälleen tärkeänä sillanrakentajana. Avaruudessa saa joka päivä ilmaisen lounaan ja ruokaa saa myös mukaan, jotta välttyttäisiin hävikiltä. Ruoanlaitossa huomioidaan myös ihmiset, joilla hampaiden kunto on heikko. Ruoka valmistetaan yksinkertaisista resepteistä ja

edullisista aineksista, jotta asiakkaat motivoituisivat valmistamaan samantyyppisiä annoksia myös kotonaan. Alkuvuonna 2022 lähtien ”Avaruudessa” on järjestetty myös ruoanlaittokursseja.

Norjassa n. 20% asuu vuokralla ja n. 4% vuokra-asumisesta on kunnan omistamaa sosiaalista asumista.

Oslossa on tarve n. 300 :lle uudelle tukiasunnolle

Kotiin vietävän tuen saamiseen on n. 6 kk jonot

Stovner – sosiaalista luottoa asuntolainoihin, nuorten läheisten tukemista ja yhdyskuntatyötä

Metsien ympäröimä Stovnerin kaupunginosa sijaitsee Oslon itäosassa. Täällä saimme tutustua asuntolainojen sosiaaliseen luotottamiseen, päihteidenkäyttäjien perheenjäseniä tukevaan hankkeeseen sekä siltanrakentamiseen tukea saavien haastavien asukkaiden ja naapurustossa elävien perheiden välille. Inklusio on Stoverissa ajankohtainen teema, sillä asukkaista 15% on mahanmuuttajia. Täälläkin korostettiin koko yhteisön huomioon ottamista palveluita suunniteltaessa, yksilö on aina osa yhteisöä.

Asuntolainan avulla omaan kotiin

Sosiaaliset luotot asuntolainojen mahdollistamiseksi on jännittävä sosiaalinen innovaatio. Ajatus julkisen lainan myöntämisestä niille, jotka eivät pankista muuten saisi lainaa lähti liikkeelle havainnosta, että asuntolainoja myönnetään enimmäkseen perheille. Stovnerin 33 000 asukkaalle on kuitenkin tarjolla vain 500 vuokra-asuntoa, eikä Asunto ensin -periaatteen mukainen oikeus asumiseen voinut näissä puitteissa voinut toteutua. Syntyi idea helpottaa päihteiden käyttäjien pääsyä asuntomarkkinoille, ja omaan kotiin, myöntämällä julkisia lainoja niille, jotka eivät sitä pankista normaalisti saisi.

Työmenetelminä tässäkin hankkeessa käytettiin aikaa, luottamusta ja saavutettavuutta. Asiakkaan kanssa tehdään siis tiiviisti yhteistyötä ja tuetaan konkreettisesti mm. muutoissa mutta myös oman selviytymisen edellytysten ja vastuunottamisen vahvistamisessa. Käytössä on nk. elämäntilanneindikaattori, jonka avulla arvioidaan lainan ottamisen reaalisia mahdollisuuksia kartoittamalla eri elämänalueiden tilannetta 6 kuukauden välein. Tähän mennessä 10 ihmistä on saanut lainaa oman asunnon hankkimiseen. Epäonnistumisia on ollut myös, mutta ne ovat hankkeen kannalta yhtä mielenkiintoisia kuin onnistumisetkin, koska ne kertovat niistä kynnyksistä, joita päihteitä käyttävillä on oman kodin saamisessa. Tärkeätä on myös vaikuttaa asenneilmastoon – päihteiden käyttäjilläkin on oltava pääsy asuntomarkkinoille.

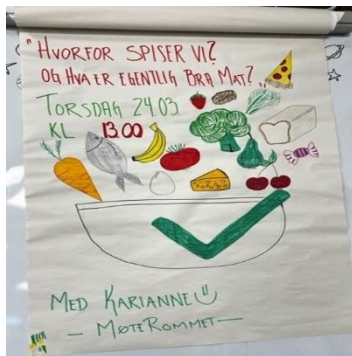
BoSammen – Eletään yhdessä -päihteitä käyttävien ja psyykkisesti sairaiden perheenjäsenten kanssa asuvat nuoret

BoSammen (Living together) -projektissa etsitään ja tuetaan perheenjäsentensä päihteiden käytöstä kärsiviä nuoria Stovnerissa. Päihteiden käytön varjossa kasvamiseen liittyy erilaisia haasteita kuin päihteiden käyttäjillä itsellään on. Nuoret oireilevat usein psyykkisesti ja erityisesti masennus on iso haaste.

Stovnerissa asuvien päihteiden käyttö ja siihen liittyvät ongelmat ovat luultavasti runsaampia, kuin mitä tiedetään. Alueella asuu paljon etnisiin vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä, joiden kulttuurisessa koodistossa päihteiden käyttö on häpeällinen ja siitä syystä vaiettavaa asia. Perheenjäsenten päihteiden käyttö ja tiivis yhdessä asuminen asettaa nuoret haasteellisiin tilanteisiin. Omaan asuntoon muuttaminen on nuorille usein vaihtoehtojen puuttuessa kuitenkin mahdotonta.

Bosammen -hankkeessa pyritäänkin tukemaan nuoria heidän nykyisissä elinolosuhteissaan. Nuorten tavoittaminen on haasteellista johtuen aiheen arkaluonteisuudesta ja siitä, että käsite "next of kin" on heille tuntematon. Näissä olosuhteissa korostuu yhtäältä tiedottamisen tärkeys ja toisaalta vertaistoimijoiden merkitys; oman kokemuksen omaava henkilö tavoittaa läheisten päihteiden käytöstä kärsiviä nuoria huomattavasti paremmin kuin viranomaiset.

Bosammen työskentelee 16 vuotta täyttäneiden nuorten kanssa. Kohderyhmän nuoria on haastava tavoittaa, koska elävät kulttuurisissa vähemmistöissä. Ilmiön laajuudesta ei ole paljoa tietoa ja yksi projektin tavoitteista onkin kartoittaa, kuinka suuresta ryhmästä on kyse. Nuoria yritetään tavoittaa jalkautumalla mm. opiskelupaikkoihin.

Arviolta 450 000 lasta elää päihteiden ongelmakäytöstä tai psyykkistä sairauksista kärsivien vanhempien luona.
(Folkehelseinstituttet 2011)

Stovner – rinnakkaiseloa hyvinvoivassa naapurustossa

Lillian Karlsen esitteli kolmannen Stovnerissa käynnissä olevan hankkeen, jossa korostettiin elävän asuinympäristön merkitystä hyvinvoinnille. Stovnerissa on kaksi kohtaamispaikkaa, joissa molemmissa hyödynnetään laajasti kävijöiden omia taitoja. Kohtaamispaikalla järjestetään kaikille avoin ensiapukoulutus ilmaiseksi kerran vuodessa. Koulutuksen yhteydessä syödään yhdessä ja samalla voidaan puhua muun muassa yliannostuksista ja päihteidenkäytöstä toisenlaisessa ympäristössä, kuin mihin on yleensä totuttu.

Inklusio ja osallisuuden mahdollistaminen kaikille tukee alueen asukkaita omien voimavarojensa hyödyntämisessä ja vastaavasti vähentää tarvetta poiketa pahoille tai huonoille teille. Taustalla on ajatus siitä, että ympäristön muuttaminen voi olla lähtökohta oman elämäntilanteen parantamiselle. Karlsen painotti, että erilaisten vaihtoehtojen esillä pitäminen on tärkeää. Asiakastyössä esim. työntekijöiden uteliaisuus herättää ihmiset kertomaan asioista, joihin halutaan muutosta. Työntekijä tai tässä hankkeessa elämäntapavalmentaja, auttaa muutoksen toteuttamisessa. Kokonaisvaltaisuus oli jälleen kantava teema: identiteettisi muutos muuttaa elämäsi.

Bydel Grunerløkka Fremtidshuset og Ungbo mulighetshuset

House of the Future tarjoaa tuettua asumista 12 nuorelle Grunerlokkan kaupunginosassa. Toiminta sai alkunsa maahanmuuttajien asuttamisprojektina. Nuoret ohjautuvat NAVin (Norwegian Labour and Welfare Administration) kautta ja tavoitteena on tukea heitä itsenäiseen asumiseen ja kiinnittymään yhteiskuntaan. Nuoret asuvat kerrostaloyksioissä ja hankkeen kaksi työntekijää ovat tavoitettavissa pihapiirin toisella puolella sijaitsevasta toimistosta, ”base”, arkisin 8-16 välillä. Tällä tuella ei kovin aktiivisesti päihteitä käyttäviä tai vakavasti oireilevia nuoria voi Tulevaisuuden taloon asuttaa. Nuorilta edellytetään lähtökohtaisesti asumisen taitoja, joilla pärjää suhteellisen itsenäisesti.

Tukitiimin työ on hyvin joustavaa asumisen tukeen ja usein talousasioihin liittyvää tukea. Työntekijät eivät tee rahan liittyviä päätöksiä, minkä he kokivat asiaksi, joka helpottaa luottamuksellisen suhteen luomista nuoriin. Sosiaalityöntekijä vierailee säännöllisesti. On paljon nuoren omasta halusta kiinni, kuinka paljon työntekijät ovat mukana hänen elämässään. Naisia ja miehiä on yhtä paljon ja tällä hetkellä korostuvat nuorten naisten ahdistuneisuus. Nuorten kanssa tehdään puolen vuoden vuokrasopimukset ja he asuvat Tulevaisuuden talossa keskimäärin 1-2 vuotta. Tukitiimi seuraa ja tukee nuoria myös poismuuton jälkeen.

The city mission: Bybo – asumisen vaihtoehtoja ja asettumisen malli haastavassa asemassa oleville nuorille

Perjantai aamupäivän kohteena oli Oslon kaupunkilähetyksen ylläpitämä asumisyksikkö kävelyetäisyyden päässä keskustasta. Kaupunkilähetyksen Bybo (vapaa suom. kyläläinen) kuuluu 70 asuntoa kuudessa eri kohteessa eri puolilla Osloa. Oslon kaupunki ostaa järjestöltä asumispalveluita suomalaisittain tuttuun malliin. Kaupunkilähetyksellä on omistusta kiinteistöistä ja asunnoista. Asukkaiden kanssa tehdään kolmen kuukauden jälkeen toistaiseksi voimassa oleva vuokrasopimus ja sopimus tuesta.

Bybota meille esitellyt Kristoffer korosti suomalaisillekin tuttuja järjestötoimijoiden painotuksia arvojen tärkeydestä haavoittuvassa asemassa olevien kanssa tehtävässä työssä. Koti nähdään perusoikeutena ja arvokkaan elämän lähtökohtana. Kaikissa Bybon kohteissa tavoitellaan yksilöllisen tuen avulla asumisen pysyvyyttä. Kodin turvallisuus antaa rohkeutta myös pyytää apua haastavammista tilanteista ja vastaanottamaan tukea asioiden ratkaisemiseksi. Lähtökohtana kohtaaminen, joka ei arvota tai tuomitse yksilöä ja tämän valintoja. Asukkaille kerrotaan, että tärkeintä on pysyvän asumisen mahdollistaminen.

Bybon asukkaista osa käyttäytyy ajoittain haastavasti, mutta Kristoffer korosti asukkaaseen tutustumisen ja tuntemisen merkitystä tuen onnistumisen kannalta: "Et pelkää ihmistä, jonka tunnet". Kotiin vietävän tuen antamisessa tarvitaan kovan luokan ammattilaisia ja eettistä osaamista.

Vierailukohteessamme asui Itä-Afrikasta alun perin tulleita maahanmuuttajia. Tämä on Kristofferin mukaan sattumaa, yksikkö ei ole tarkoituksellisesti profiloitu maahanmuuttajille. Yhtenäisyydellä on myös hyvät puolensa, esim. itäafrikkalaiset ruoat ovat tärkeä yhteisöllisyyden rakentaja. Yksikössä toimii kahvila, joka tarjoaa myös mahdollisuuden harjoitella ja työllistyä keittiötöihin. Ateriat ovat tärkeitä, yhteisen aterioinnin avulla ihmiset muodostavat kontakteja keskenään.

Vierailukohteessamme on 20 asuntoa. Kokemus on, että pienemmissä yksiköissä on parempi asua ja todennäköisyys häiriöiden syntymiselle on pienempi. Tasapainon löytäminen on tärkeää sekä talon sisällä että naapurustossa. Bybo tekee asukas valinnat itse, koska haluaa varmistaa, että asukkaat tulevat toimeen keskenään. Kristofferin sanoin, yritetään välttää "melua".

Vuonna 2020 Bybon asukkaista 55 % oli asunut kodeissaan yli kolme vuotta, mikä kertoo onnistumisesta asettumisesta ja kotiutumisen.

Lopuksi

Kaiken kaikkiaan opintomatka Osloon oli mielenkiintoinen ja herätti paljon ajatuksia matkalle osallistuneiden kumppaneiden kesken. Kiinnitimme huomiota siihen, miten suuri vastuu Oslon kaupungilla oli palveluiden tuottamisessa, kun suomalaisessa asunnottomuustyössä korostuu järjestöjen rooli. Erityisesti mieleen jäi norjalainen tapa ajatella asiakkaan tilannetta kokonaisvaltaisesti. Asiakas nähtiin ennen kaikkea ihmisenä, joka on paljon muuta kuin asunnottomuutta kokeva tai päihteiden käyttäjä. Osallistujat arvostivat asiakkaiden itsemääräämisoikeuden kunnioittamista sekä kunnioitettava kohtaaminen.

Kiitosta sai myös yksinäisyyden ilmiö laajempi ymmärtäminen, sekä yhteisön vahva merkitys ja hyödyntäminen asunnottomuustyössä.

Mielenkiintoista oli myös niin ikään palveluiden integrointi ja painottuminen omiin yhdyskuntiinsa. Jokaisesta kohteesta, jossa vierailimme, välittyi empatia, ihmisyyttä ja halu tehdä töitä sen eteen, että jokaisella ihmisellä olisi koti. Norjassa on tehty rohkeita ja kunnianhimoisia suunnitelmia ja yrityksiä asunnottomuuden poistamiseksi mm. aiemmin mainitun Matrixin avulla. Uskomme, että tästä rohkeudesta voimme myös suomalaisessa asunnottomuustyössä ottaa mallia.

”Oli hienoa huomata miten Norjassa panostetaan vapautteen valita sekä yksilöön. Yksinäisyyden kanssa työskentely korostui useassa vierailukohteessa.”

Pian Suomeen paluumme jälkeen saimme vuorostaan pyynnön Oslolaisilta järjestää vastaavanlainen opintomatka Helsinkiin. Vaikka asunnottomuutta on onnistuttu vähentämään niin Norjassa kuin Suomessakin tiedostamme molemmissa maissa sen, kuinka tärkeää asunnottomuustyön jatkuva kehittäminen asiakkaan tarpeista käsin ja asunnottomuusilmion seuraaminen on, jotta voimme vastata alati muuttuviin tarpeisiin. Hedelmällinen yhteistyö siis jatkuu syksyllä, kun järjestämme opintomatkan Oslolaisille kollegoillemme Helsingissä.

Opintomatkan osallistujien antaman palautteen mukaan Verkostokehittäjien järjestämät opintomatkat ovat erittäin tärkeitä. Palautteissa nousi esiin se, miten matkalta saa aina jotakin mukaan omaan organisaatioon ja työhön vietäväksi, eikä jää ”Suomi-kuplaan”, jossa asunnottomuus vain automaattisesti vähenee. Suomen ulkopuolella asunnottomuusilmio ja sen ongelmat ovat usein suurempia, mutta niin ovat monesti myös ratkaisumallitkin. Verkostoituminen niin kotimaan, kuin vierailumaan kollegoidenkin kanssa nähtiin arvokkaana. Yhteinen aika kokoushuoneiden ulkopuolella koettiin mahdollisuudeksi vaihtaa kuulumisia, tietoja sekä osaamista, jota voi hyödyntää omassa työssään.

”Opintomatkat haastavat ajattelemaan asioita uusista näkökulmista sekä tarjoavat mahdollisuuksia vaihtaa ajatuksia ja innovoida yhdessä asunnottomuustyön huippuosajien kesken.”

